

PJESNIČKI PERFORMATIV VJERE

Fra Bernardin (Robert) Škunca, *Vjeropoj Riječi*. Roman esej o fra Bonaventuri Dudi, Kršćanska sadašnjost – Hrvatska franjevačka provincija sv. Ćirila i Metoda, Zagreb, 2019., 219 str.

Fra Bernardin Škunca, svećenik, teolog i liturgičar, ugledni znanstvenik i vr-sni poznavatelj sakralne umjetnosti, čitateljskoj je javnosti već poznat po nagra-đivanom romanu u obliku povijesne kronike iz života sv. Franje Asiškoga (*Mi-rotvorac u Bolonji*, 2008). Život našega „maloga brata“ fra Bonaventure Dude tema je njegove knjige *Vjeropoj Riječi* sa žanrovskim nazivnikom „roman esej“. Bogata biografska građa (pisma, bilješke o razgovorima, fotografije) o životu fra Bonaventure Dude, koju je autor brižno prikupljao tijekom 60 godina, obliko-vana je kao književni tekst s težištem na pripovijedanju iz perspektive osobnih susreta. Mogli bismo ga uvrstiti skupinu biografskih romana u kojemu je glavni lik opisan na široj pozadini crkvenih, društvenih i kulturnih zbivanja, ali pripo-vijedanje ne sadrži potanku povijest života fra Bonaventure nego njegov litera-rizirani portret s naglaskom na (svetačkim) karizmama, a autor nastupa u ulo-gama pripovjedača u prvom licu i sugovornika u fingiranim „transkripcijama“ razgovora (prigodnih i radnih, studijskih i opuštenih prijateljskih), uz lokacijske impersonalne komentare te bogate eruditske i kontemplativne esejske pasaže. Esejski diskursi ne funkcioniraju kao digresije, umetci ili samostalne cjeline nego su ukomponirani u strukturu teksta kao ekstenzije razgovornih dionica u kojima jedan od sugovornika – najčešće fra Bonaventura – nastupa kao reflek-sivni subjekt. Esejizam nije dakle sporadični nefabularni dodatak nego temelj-na strukturna komponenta romana, koja intencionalno usporava i fragmentira vanjsku događajnost i premješta težište na *unutarnje* vrijeme pavlovskoga „unu-tarnjega čovjeka“ (usp. 2 Kor 4, 16; Ef 3, 16; Rim 7,22). To omogućuje raskošnu vremensku polifonijsku kompoziciju romana koja se u radne svrhe može raslo-jiti na nekoliko razina. Prvu razinu čini vrijeme čina pripovijedanja – put pisca nakon sprovoda od Mirogoja do Kaptola – koje se mjeri koracima i odvija film-skom logikom u dinamičnim izmjenama diskursa sjećanja, razgovornih dionica i solilokvija; drugu razinu čini vrijeme priče – cijeli Bonaventurin život (94 go-dine); na trećem je vremenskom ovitku vrijeme poznanstva pisca i Bonaventure (60 godina), a na posljednjoj je razini aktualno vrijeme čitanja (219 stranica, što

iznosi otprilike 25 sati). U osam poglavlja kao u glazbenoj simfoniji skladno su ukomponirani ključni stavci fra Bonaventurina života. Započinje s prologom (1. Sprovodno-slavljenička uvertira), nastavlja se narativom o njegovu djetinjstvu i odrastanju (2. Božja ruka u fra Bonaventurinu odrastanju) i potankim uvidom u franjevačku osobnost (3. Očaranost karizmom Franje Asiškoga), da bi se potom freska Bonaventurina života ocrkala jarkim bojama srca njegove vjere (4. O Logosu / Riječi kako ga je fra Bonaventura vidio: od Boga Silaznika do Boga Uskrsnika) i njegova rada na Knjizi života (5. Biblija – Božje pismo čovjeku). U sljedećim poglavljima upoznat ćemo Bonaventurinu životnu zadaću i crkvene službe (6. Obnova Crkve u duhu 2. vatikanskoga sabora), njegovu snažnu i emotivno obojenu marijansku duhovnost (7. Zaljubljenik u marijanska svetišta) te stići do rekapitulacijske odjave (8. Finale – s fra Bonaventurom prema beskraj). Pratit ćemo Dudu od najranijeg djetinjstva i pučke škole u Krasu s pločicom i pisaljkom u ruci do poznih godina, gledat ćemo ga iz vizure drugih koji su bili na njegovu životnu putu, vidjet ćemo ga i dječaćki zaigranoga i tjeskobno zabrinutoga nad aktualnim stanjem svijeta s „izvrnutim vrijednostima“ materijalnog uspjeha pod svaku cijenu, užitaka bez odgovornosti, zdravlja bez duhovne dimenzije, dominacije moći pod krinkom demokracije. Suvremena Crkva također teško odolijeva trajnoj kušnji koketiranja s moćima (svjetovna vlast) i bogatima (svjetovna moć), a njezina je trajna zadaća biti *Crkva siromašnih*, *Crkva za siromašne*, kako je jasno formulirao Drugi vatikanski sabor. Koncilski događaji i obnova Crkve bili su najveća Bonaventurina životna zadaća i tema dugoga razgovora s fra Bernardinom u samostanskoj knjižnici na Trsatu. U interpretaciji *površnika*, govorio je fra Bonaventura, Crkva je krenula samo prema *posadašnjenju* zanemarujući nuždu povratka *na izvore* ili još pogubnije na „posvjetovnjačenje“ te se umjesto *ad fontes* krenulo *ad saeculum*. Koncil je veliko djelo Duha, odlučan je fra Bonaventura, ali za njegovo je ostvarenje potrebno „težaćiti“, „kopati duboko, istovremeno ići ‘na izvore’ i biti ‘sadašnji’ u dosluhu sa znakovima našeg vremena, i biti ‘budući’ u eshatološkoj nadi.“ (135). Posebno je mjesto blizine upoznavanje fra Bonaventure (Roka) u šutnjama i suzama. Jedna je rana utisnuta u začetak njegova života, u prvi „zemaljski krug“. Fra Bonaventura nikada nije doznao tko mu je otac i tek je prema jednoj fotografiji „naočitog muškarca u časničkoj odori“, koju je skrivao i prema tragovima prstiju često imao u rukama, cjelivajući ju suzama i zalijevajući molitvama (208), mogao pretpostaviti tko mu je najvjerojatnije otac. Majka mu je preminula mlada, a praktički ga je napustila kada je imao tek tri mjeseca života – od kada o njemu brigu preuzimaju dobre žene (teta Marija, ujna Kata, s. Danila) – a susreti

s majkom bili su tako rijetki da se njezina lika gotovo nije sjećao. Kako je moguće, pitat ćemo se, da kod fra Bonaventure traume nisu „aktivirale“ ni Edipov ni Elektrin kompleks, ni očaj ni pobunu ni žaljenje nad životom nego je cijeloga života nosio i sačuvao vedrinu i radost, a za mladomisnički moto odabrao riječi: „Isuse, dobroto beskrajna!“

Sedam je karizmi, pripovijeda fra Bernardin, obilježilo njegov život. Savršenost, cjelovitost i punina broja sedam simbolizira obilje Božje milosti izliveno kroz sedam darova: proročki, egzgetsko-učiteljski, propovjednički, glazbeni, pjesnički, estetski i naposljetku krunski samozatajnički dar (poniznost!), koji je izvor svih ostalih. No sve to zajedno još uvijek nije konačna odgonetka na pitanje zašto su ga kao brata voljeli svi (i vjernici i ateisti, i učeni i neuki, i bliski i daleki). Fra Bernardin je naslućivao odgovor još za života fra Bonaventure, a mogao ga je jasno dohvatiti tek retrospektivno, poslije sprovodno-slavljeničkoga čina. Karizmatički franjevac bio je „ikona kršćanske dobrote i Božje ljepote“ (15). Mogli bismo taj odgovor i svjedočki dopuniti: bio je *svetac* naših dana, znak Božje prisutnosti među nama, svijeta *razveselitelj*.

Poetska novotvorenica u naslovu (*vjeropoj*) zvonko sažima teopoetički *credo* fra Bonaventure: prvo vjera, onda pjesma, ali i zajedno: i vjera i pjesma („pjesma u riječi o Riječi“), uz niz značenjskih nijansi: pjevana vjera, vjera kao pjesma, pjesma kao vjera, vjera kao pjesnički performativ ili pjesnički učinak vjere. Autentičnim nadahnućem i svjedočkim žarom fra Bernardinova knjiga nagradit će čitatelja odmakom od svakodnevnih beznačajnosti i mrtvila ništeće banalnosti izuzetnim susretom s prijateljem i bratom fra Bonaventurom – velikanom i asketom duha (*samozatajnikom*) s darom *duhovne levitacije* („Leti i pjeva“). Odnjegovani literarni stil i umješna kompozicija u prepletu faksije i imaginacije, razgovora i solilokvija, smjestit će *Vjeropoj* ne samo na police vjerske literature nego i u birane separee književno vrijedne knjige.

Ružica PŠIHISTAL